

Կ Ա Ն Ա Ն Ց ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

«Համալսարանական կրթությամբ կանայք» լրատուի հավելվածը տպագրվում է «Կանանց շարժումը հազարամյակի խաչմերուկներում. նոր մարտահրավերներ և ռազմավարություններ» ծրագրի շրջանակներում:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ - ՆՈՅԵՄԲԵՐ - 2009, №4

Հարգելի՛ ընթերցող, կանանց դրության վերաբերյալ Պեկինի համաշխարհային խորհրդածո-
ղովից հետո անցած 15 տարիները կանանց հասարակական կազմակերպությունների նոր նվաճումների
և նոր դժվարությունների ժամանակաշրջան էին: Կանանց ՀԿ-ները անցան արգելքներ հաղթահարելու
ճանապարհով, որոնցից աշխատանքի նոր ձևեր և տեխնոլոգիաներ Պեկինյան գործողությունների
ծրագրում սահմանված ռազմավարությունների իրականացման ուղղությամբ: Հավասար ներկայաց-
վածության և հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր ոլորտներում հավասար մասնակցության
իրավունքների լիարժեք իրականացումը, կանանց հնարավորությունների ընդլայնումը բարդ գործ-
ընթաց էին: Ասոցիացիան և նրա մասնաճյուղերը՝ որպես փոխլրացնող կառույցներ, շարունակում էին
աշխատանքի արդյունավետ ձևերի որոնումները: Այդ կառույցներից մեկի՝ Ասոցիացիայի Սևանի մաս-
նաճյուղի գործունեությունն է ներկայացված սույն համարում:

Ասոցիացիան երախտագիտություն է հայտնում մասնաճյուղի փոխնախագահ Արմինե Ղուկասյա-
նին համարի նյութերը պատրաստելու համար:

Կանանց ներուժը պետք է ուղղորդել

Օրեցօր ա-
ռ ա վ ե լ
ակնհայտ է դառ-
նում, որ առանց
կանանց հասա-
րակական ակտի-
վության անհնար
է քաղաքացիա-
կան հասարա-
կության ձևավո-
րումը: Արդեն 3
տարի Սևան քա-
ղաքում գործում է

ասարակության մեջ գեներային հավասարակշռու-
թյան ապահովմանը:

Չափազանց կարևորելով հասարակական
գիտելիքների հարուստ պաշարով զինված լինե-
լու, օրենսդրական, իրավական, քաղաքական
կյանքի նորույթներին տեղյակ լինելու անհրա-
ժեշտությունը՝ մասնաճյուղը կազմակերպել է
սեմինարներ, կլոր սեղաններ, որոնց մասնակցել
են հանրապետության կանանց հիմնահարցերի
ուսումնասիրությամբ զբաղվող փորձագետներ:

Կյանքը ցույց է տալիս, որ բարձրացված
հարցերի լուծումը հնարավոր է, եթե ապահով-
վում է շահագրգիռ կազմակերպությունների
միասնական գործունեություն: Այս իմաստով
մենք կարևորում ենք համագործակցությունը
տեղական ինքնակառավարման մարմինների
հետ, և գոհունակությամբ պիտի նշեմ, որ մշտա-
պես զգում ենք Սևանի համայնքի ղեկավար
Գևորգ Մալխասյանի աջակցությունը:

Սևանում ավարտվել են կանանց լի-
դերության դպրոցի պարապմունքները: Առաջին
հոսքի պարապմունքներն անցկացվեցին հա-

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասո-
ցիացիայի մասնաճյուղը՝ փորձելով իր
ներդրումն ունենալ հայաստանյան սոցիալ-
տնտեսական, հասարակական-քաղաքական
կյանքի բարեփոխումների գործընթացներում:
Սևանի մասնաճյուղի կանայք տարբեր բնագա-
վառների աշխատողներ են և ներկայացնում են
այն հիմնական օղակները, որոնք նպաստում են
կնոջ հասարակական դերի բարձրացմանը, հա-

մայնքի ղեկավար Գևորգ Մալխասյանի հովանավորությամբ, և մասնակցեցին տարբեր բնա-

լավ և վատ տեխնոլոգիաների նրբությունների մեջ՝ կարծում են՝ ճիշտ կլինի գենդերային քվո-

տաների ներդրումը ավագանիների ընտրության ժամանակ: Գուցե հարկ է նաև կանանց, երեխաներին, ընտանիքին վերաբերող հարցերին գործնական լուծում տալու նպատակով առանձին բաժին ստեղծել քաղաքապետի աշխատակազմում:

Կինը, նաև հայ կինը միշտ եղել է հասարակության առաջնորդիչ ուժ, և պետք է մտածել ոչ միայն կառավարման ու այլ ոլորտներում արժանի դեր ստանձնելու հնարավորությունների, այլև ընդհանրապես կա-

զավառներ և հասարակական կազմակերպություններ ներկայացնող կանայք: Լիդերության դպրոցի 2-րդ հոսքի պարապմունքներն անցկացվեցին Ասոցիացիայի տրամադրած դրամաշնորհի շրջանակներում: Համադասողները՝ Արփինե Մանուկյանը և Գոհար Մնացականյանը, կարողացան լավագույն ձևով կազմակերպել 8-օրյա պարապմունքները:

մանց, ընտանիքի կենսապայմանների բարելավման մասին: Իսկ դրանց միտված որոշումների ընդունումը թերևս չի կարելի առանց կնոջ մասնակցության:

Դրանք օգտակար և արդյունավետ էին, որովհետև գիտելիքը ուժ է, և առավել վստահ է զգում իրեն այն անձը, ով ունի հարուստ և համակողմանի գիտելիքներ:

Կանանց ակտիվացման գործում քազում անելիքներ կան մեր քաղաքում: Ուրախալի է, որ քաղաքի սոցիալ-տնտեսական, առողջապահության, կրթության և այլ ոլորտներում կանայք լուրջ ներդրում ունեն, սակայն մտահոգող է, որ որոշումների կայացման մակարդակում, ինչպես ամբողջ հանրապետությունում, նրանք ընդգրկված չեն:

Հուսով եմ, որ մեր լիդերության դպրոցի երիտասարդ ուկնդիրների ներուժը, որ զգացվեց պարապմունքների ընթացքում, կօգտագործվի իշահ մեր քաղաքի զարգացման և ի նպաստ կնոջ դերի բարձրացման:

Անահիտ Ավետիսյան

Համալսարանական կրթությանը կանանց ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ

Գևորգ Մալխասյան. «Ես ողջունում եմ կանանց նախաձեռնությունները»

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի վերաբացումն էլ 2006 թ. մեր համայնքի կանանց գործունեության և համախմբման լուրջ քայլ էր: Մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանն իր մասնագիտական և մարդկային որակների, քաղաքացիական ակտիվության շնորհիվ կարողացավ կարճ ժամանակահատվածում համախմբել ակտիվ և բանիմաց կանանց:

Կանանց լիդերության դպրոցն էլ մասնաճյուղի հերթական ձեռնարկումն էր, որի կայացման գործում ես իմ լուծման ներդրեցի: Կարծում եմ՝ մեզ շատ անհրաժեշտ են իրավական, քաղաքական, տնտեսական գիտելիքներով զինված կանայք:

- Շրջանառվում է այն միտքը, որ «հայ կանայք չեն սիրում քաղաքականության ոլորտ մտնել, քանի որ իրենց կոչումն ու հիմնական դերը տեսնում են ընտանիքում»: Դուք համամի՞տ եք:

- Շատ դեպքերում հայ տղամարդու մեջ կանանց իրավունքների նպատակային ասանակափակումն է խոսում: Անշուշտ, կնոջ հիմնական առաքելությունն է առողջ սերունդ ունենալն ու դաստիարակելը: Սա նաև ազգային մտածողության արդյունք է, որը կամաց-կամաց տեղի է տալիս: Կանայք «ստիպում» են, որ տղամարդիկ լինեն առավել շրջահայաց, քաղաքականությունը չդարձնեն մենաշնորհ: Շատ դեպքերում էլ խելացի, կազմակերպված կանայք իրենք են ստեղծում պայմաններ տղամարդկանց առաջընթացի համար:

Ամեն դեպքում ժամանակը առաջ է գնում, պայքարի նոր ճանապարհներ են բացվում, և կանայք քաղաքականության մեջ փորձում են ունենալ իրենց խոսքն ու դերը:

Հարցազրույցը վարեց
Արմինե Ղուկասյանը

Ռեռն 2008 թ. տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների նախօրեին Սևանի համայնքի ղեկավար, համայնքի ղեկավարի թեկնածու Գևորգ Մալխասյանը, խոսելով ընտրություններում կանանց առաջադրման մասին, նշում էր. «Ես կողմնակից եմ և ողջունում եմ կանանց նախաձեռնությունները, այդ թվում նաև ընտրություններում նրանց թեկնածության առաջադրումը: Կարծում եմ, որ կանանց պատրաստակամությունը, խորափանցությունը, հարցերի նկատմամբ բազմակողմանի մոտեցումը օգնելու են տղամարդկանց»:

2008 թ. ՏԻՄ ընտրություններում Սևանի համայնքից որպես ավագանու թեկնածու առաջադրվեց մեկ կին և չընտրվեց:

Ընտրություններից մեկ տարի անց գրույցի ենք հրավիրել Սևանի համայնքի ղեկավար Գևորգ Մալխասյանին:

- Պարո՛ն Մալխասյան, Սեանում քիչ չեն ակտիվ, խելացի և պայքարասեր կանայք, որոնք ունակ են լուծելու համայնքային բազմաբնույթ խնդիրներ, մասնակցել և մասնակցում են մի շարք ծրագրերի կենսագործմանը:

- Այո, լիովին համամիտ եմ: Սևանը միշտ էլ աչքի է ընկել մեծ ներուժ ունեցող կանանցով, որոնք իրենց խոսքն են ասել տարբեր բնագավառներում: Անցումային շրջանում էլ կանայք իրենց ուսերին տարան սոցիալ-տնտեսական բոլոր դժվարությունները և պատվով դուրս եկան: Ես միշտ էլ ողջունել եմ ակտիվ դիրքորոշումը, հասարակական կյանքին մասնակից լինելը:

Կանայք նախաձեռնությունների ճանապարհին

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի «Կանայք հասարակության մեջ. ժողովրդավարություն և առաջընթաց» հանրապետական ակցիայի շրջանակներում 2007 թ. հոկտեմբերին Սևանում կազմակերպվեց կլոր սեղան, որի աշխատանքներին մասնակցում էին մասնաճյուղի անդամները, քաղաքական կուսակցությունների և հասարակական կազմակերպությունների, կրթամշակութային օջախների ներկայացուցիչներ, քաղաքապետարանի պատասխանատուներ: Կլոր սեղանի պատվավոր հյուրն էր քաղաքապետ Գևորգ Մալխասյանը: Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը մասնակիցներին ներկայացրեց հանդիպման նպատակը և այն հիմնախնդիրները, որոնք ակցիայի կազմակերպման շարժառիթն են: «Հանուն երկրի զարգացման՝ կանայք և տղամարդիկ պիտի հավասարապես կրեն պատասխանատվության բեռը: Մենք տեսնում ենք, որ յուրաքանչյուր իրավիճակում մեծ կարևորություն ունի ոչ միայն կնոջ ներկայությունը, այլև խոսքը, որոշումներ կայացնելու համարձակությունը: Միշտ էլ խոսելը հեշտ է, բայց էականը գործունեություն ծավալելն է և դրա միջոցով առաջընթաց, ձեռքբերում գրանցելը: Չունենանք, որ բնակչության 50%-ից ավելին կանայք են, և նրանց խոսքը պիտի որոշիչ լինի նաև որոշումների կայացման մակարդակում: Այսօրվա կլոր սեղանը մի պատեհ առիթ է քննարկելու համայնքային հիմնախնդիրները և կանանց համախմբվածության միջոցով մատնանշելու լուծման տարբերակները: Ուրախ ենք, որ մեր հրավերը չի մերժել քաղաքապետ Գևորգ Մալխասյանը, նա համայնքի հիմնախնդիրների լուծման իր տարբերակն ունի և այստեղ կարող է շահագրգիռ երկխոսություն ծավալել»:

Քաղաքապետը կանանց հրավիրեց ակտիվ երկխոսության՝ մասնավորեցնելով այն բնագավառներն ու ուղղությունները, որոնց վրա պիտի բեռնվի ուշադրությունը. «Քաղաքացիական հասարակության կայացման ճանապարհին կարևորվում է յուրաքանչյուրիս ակտիվ դիրքորոշումը և մասնակցությունը մեր երկրի, քաղաքի զարգացման գործին: Այդ ճանապարհին քիչ չեն հիմնախնդիրները, որոնց լուծումը պայմանավորված է նաև մեզնով: Փորձենք քվարկել մեր համայնքին բնորոշ մի քանի խնդիրներ: Քաղաքի մաքրության խնդիրը, չնայած իրականացվող ամենօրյա աշխատանքներին, օրակարգային հարց է և պահանջում է նորովի մոտեցում: Հեշտ է դժգոհելը, թերություններ վեր հանելը, սակայն դրանով և՛ մեզ, և՛ քաղաքին ոչինչ չենք տալիս: Այսօր ավելի է կարևորվում է կոլոգիական դաստիարակության խնդիրը, որը պիտի ծառայի իր նպատակին ոչ թե սեմինարից սեմինար, այլ դառնա կենսաձև: Մեծ բաց է երիտասարդության ազատ ժամանցի կազմակերպումը, որտեղ ասելիք ունեն և՛ տեղական իշխանությունները, և՛ ՀԿ-ները: Բավականին սրված է սոցիալական իրավիճակը, և մեղմացման փորձերակներից մեկն էլ աշխատատեղերի ստեղծումն է, որը ներկա պայմաններում փոքր և միջին ձեռնարկարիտության հետ է շողկալվում: Այսօր քաղաքում գործում է նմանափայ կենտրոն, և կանայք կարող են իրենց ձեռնարկարիտական գաղափարները դարձնել կոնկրետ աշխատանք»:

Հնչեցին բազմաթիվ կարծիքներ, ցանկություններ, որոնց հիմքում կանանց խմբերի և անհատների նախաձեռնություններն էին: Հարցերի շրջանակը բավականին ընդգրկում էր՝ գենդերային հարցերի վերահանումից մինչև մշակութային բազմաբնույթ խնդիրներ:

Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը հանդես եկավ առաջարկությամբ. «Քաղաքապետի նախաձեռնությամբ 2002 թվականից գործում է «Սևան» բարեգործական հիմնադրամը: Այն մի շատ կարևոր առաքելություն ունի՝ սևանցիների միջոցով Սևանի համար կարևորագույն խնդիրների լուծում: Առաջարկում են ամեն ամիս մեր ներդրումը ունենալ հիմնադրամում, ապա մշակել համայնքային որևէ խնդիր լուծման ծրագիր և հիմնադրամի միջոցով իրականացնել այն»:

Միայն միասնական ջանքերի շնորհիվ կարող են ծնվել նախաձեռնություններ. սա նաև նախաձեռնող խմբի կարծիքն էր: Կլոր սեղանի մասնակիցները եկան այն համոզման, որ միայն սոցիալական գործընկերության շնորհիվ է հնարավոր լուծել այն խնդիրները, որոնք այսօր ունեն համայնքային նշանակություն: Յուրաքանչյուր, թեկուզ և փոքր, հաջողված ծրագիր հետագա մեծ գործերի սկիզբն է:

Քաղաքապետը կանանց հրավիրեց ակտիվ երկխոսության՝ մասնավորեցնելով այն բնագավառներն ու ուղղությունները, որոնց վրա պիտի բեռնվի ուշադրությունը. «Քաղաքացիական հասարակության կայացման ճանապարհին կարևորվում է յուրաքանչյուրիս ակտիվ դիրքորոշումը և մասնակցությունը մեր երկրի, քաղաքի զարգացման գործին: Այդ ճանապարհին քիչ չեն հիմնախնդիրները, որոնց լուծումը պայմանավորված է նաև մեզնով: Փորձենք քվարկել մեր համայնքին բնորոշ մի քանի խնդիրներ: Քաղաքի մաքրության խնդիրը, չնայած իրականացվող ամենօրյա աշխատանքներին, օրակարգային հարց է և պահանջում է նորովի մոտեցում: Հեշտ է դժգոհելը, թերություններ վեր հանելը, սակայն դրանով և՛ մեզ, և՛ քաղաքին ոչինչ չենք տալիս: Այսօր ավելի է կարևորվում է կոլոգիական դաստիարակության խնդիրը, որը պիտի ծառայի իր նպատակին ոչ թե սեմինարից սեմինար, այլ դառնա կենսաձև: Մեծ բաց է երիտասարդության ազատ ժամանցի կազմակերպումը, որտեղ ասելիք ունեն և՛ տեղական իշխանությունները, և՛ ՀԿ-ները: Բավականին սրված է սոցիալական իրավիճակը, և մեղմացման փորձերակներից մեկն էլ աշխատատեղերի ստեղծումն է, որը ներկա պայմաններում փոքր և միջին ձեռնարկարիտության հետ է շողկալվում: Այսօր քաղաքում գործում է նմանափայ կենտրոն, և կանայք կարող են իրենց ձեռնարկարիտական գաղափարները դարձնել կոնկրետ աշխատանք»:

Արմինե Ղուկասյան
Սևանի քաղաքապետարանի
լրատվական ծառայության ղեկավար,
Համալսարանական կրթությամբ
կանանց ասոցիացիայի
Սևանի մասնաճյուղի փոխնախագահ

Ոչ միայն ներսի պատ...

Մեր արմատները խորն են, պատմությունը՝ հարուստ, և ազգի ժառանգականությունը պահպանելու համար այսօր, ավելի քան երբևէ, մեր հասարակությանը անհրաժեշտ են ազատ մտածողությամբ, խելացի և զարգացած կանայք:

Անահիտ Ավետիսյանը մասնագիտությամբ մանկավարժ է, երկար տարիներ զբաղեցրել է ղեկավար պաշտոններ, հասարակական-քաղաքական կյանքում միշտ եղել է առաջամարտիկ: Այսօր էլ մանկավարժությունը համատեղում է հասարակական գործունեության հետ. Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի վարչության անդամ է, Ասոցիացիայի Սեանի մասնաճյուղի նախագահը:

- Տիկին Ավետիսյան, Ձեր երկարամյա աշխատանքային փորձը փարբեր բնագավառներում ոչ միայն աշխատանքային հարուստ կենսագրություն է, այլև աշխարհայացք և մտածողություն: Ըստ Ձեզ՝ ո՞րն է կնոջ դերը հասարակության մեջ:

- Հնուց եկող ավանդույթով հայ կինը համարվում է ընտանեկան օջախի պահպան: Բայց հայ կինը երկրի դժվար պահերին եղել է տղամարդուն աջակից և արել ամեն ինչ՝ հաղթահարելով և՛ ընտանիքի, և՛ աշխատանքի, և՛ հասարակական կյանքի դժվարությունները: Ուստի ճիշտ չի լինի կնոջը հասարակական բազմաբարդ խնդիրներից մեկուսացած տեսնելը: Իսկ դա ես պատկերացնում եմ միայն բնականոն զարգացման մեջ: Ծայրահեղությունները չեն ընդունում. ո՛չ կնոջը սեռային պատկանելության համար առաջնություն պետք է տրվի, ո՛չ էլ նույն պատճառով քաղաքականությունից հեռացնելու անջրպետներ պետք է ստեղծվեն: Կինը կարող է և պետք է տղամարդուն հավասար լինի երկրի համար կարևորագույն որոշումների ընդունման գործընթացում: Ցավոք, այսօր այդպես չէ: Ապացույցը մեր խորհրդարանում կանանց չափազանց փոքր թիվն է, կառավարման ոլորտում հատուկեմտ կին ղեկավարների առկայությունը: Կանայք չկան նաև տեղական կառավարման մարմիններում՝ ավագանիների կազմում:

- Գուցե ա՞յդ էր դրդապատճառը, որ Գուրդարչաք Սեանում Ասոցիացիայի մասնաճյուղի վերաբացման նախաձեռնողը:

- Թերևս: Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի առաքելությունը Հայաստանում ժողովրդավարական, քաղաքացիական հասարակության կայացմանը նպաստելն է, կանանց և տղամարդկանց հավասար հնարավորությունների ապահովման, հասարակության մեջ կանանց

կարգավիճակի ամրապնդման խնդիրների լուծումը: Մեր քաղաքում համալսարանական կրթությամբ կանայք մեծ ներուժ են, և նրանց մասնագիտական կարողություններն ու հասարակական ակտիվությունը նպատակային օգտագործելու դեպքում մեր հասարակությունն ամպայման կշահի: Ընդհանրապես ՀԿ-ները դիտորդական կարգավիճակից պետք է ձեռքազատվեն և առավել ակտիվացնեն քաղաքացիական նախաձեռնությունները, ինչը կհանգեցնի ժողովրդավարական գործընթացների խորացման և քաղաքացիական հասարակության կայացման:

- Շատ փղամարդիկ խելացի կնոջ ներկայությունից անհարմարություն են զգում, նույնիսկ չեն հանդուրժում նրանց: Կուզենայի՞ք, որ Հասարակական նախագահը կին լիներ, թե՞, այնուամենայնիվ, դա փղամարդկանց մենաշնորհն է:

- Տղամարդիկ խելացի կնոջ ներկայությունից անհարմարություն երևի զգում են, բայց եթե չեն էլ խոստովանում, ներքուստ գնահատում են նրանց: Ի վերջո, ու՞մ է հաճելի սահմանափակ, նեղմիտ, ցածր մտավոր կարողություններով օժտված անձնավորությունը, լինի կին, թե տղամարդ: Այլ հարց է, որ երբեմն վախենում են ուժեղ կանանցից, հաճախ էլ փորձում մրոտել... Իսկ նախագահի թեկնածության համար իմ պատկերացումներից համապատասխան կին քաղաքական ու պետական գործիչ չեն տեսնում այսօր: Բայց ավելացնեմ, որ ոչ մի քաղաքական, պետական (և ընդհանրապես բոլոր բնագավառներում) պաշտոն երբեք չի կարող տղամարդու մենաշնորհը լինել: Եկեք հիշենք մեր վիպերգը. «Առյուծը առյուծ է, էղնի էգ, թե որձ»:

Հարցազրույցը վարեց Արմինե Ղուկասյանը

ՀՅՈՒՐԱՍՐԱՀ

Կանայք կանանց մասին, կանանց համար

Անվիճելի է այն իրողությունը, որ կինն ընդանիքի սյունն է: Սակայն խելացի կինը միշտ էլ այնպես է անում, որ փղամարդուն թվում է, թե ինքն է որոշումներ ընդունում: Հասարակական կյանքում, քաղաքականության մեջ, շատ բնագավառներում կինն իրեն դրսևորում է այնպես, ինչպես իր ընդանիքում՝ պարասխանապուր, սրբացավ, անաչառ, փանփիրոջ հոգածությամբ: «Հյուրասարահում» հավաքվածները քաղաքի կյանքում իրենց ձեռագիրն ունեցող կանայք են, որոնք ղեկավարում են կոլեկտիվներ, ունեն փորձ և, բնականաբար, ասելիք առաջադրված հարցերի վերաբերյալ:

Արիս Մուրադյան

Լճաշենի Ա. Տեր-Ղրիգորյանի անվան միջնակարգ դպրոցի տնօրեն

• **Հաճախ ենք լսում, թե կնոջ համար դժվար է մեր հասարակության մեջ ղեկավար դեր գրավել: Դուք համամի՞տ եք:**

- Ես հիացած եմ հայ կնոջ կորովով: Հայուհուն հաջողվում է ստանձնած գործի, թեկուզ և բարդ գործի ահռելի բեռը վստահորեն կրել՝ պահպանելով բնածին թովչանքը: Ղեկավար աշխատելիս հայ կինը պահպանում է իր մարդկային նկարագիրը, ուժեղ է, չի ընկրկում դժվարությունների առջև, բարեխիղճ աշխատող է, եռանդուն կազմակերպիչ, գործի մեջ հոգի դնող:

• **Կնոջն ի՞նչն է օգնում և խանգարում ղեկավարման մեջ:**

- Կնոջն օգնում է նրա խոհեմությունը, խաղաղապաշտ լինելը, զսպվածությունը, աշխատասիրությունը, առաքինությունը և ամենագլխավորը՝ համբերատարությունը: Հայ ընտանիքի ավանդականությունը երբեք չի խախտվում հայ կնոջ կողմից. նա սիրում է իր ընտանիքը, համեղ կերակուրներ պատրաստում և ստեղծում ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ: Խանգարում է հանիրավի քննադատությունը:

• **Որքանով է, ըստ ձեզ, կարևոր կանանց մասնակցությունը օրենսդիր, գործադիր իշխանություններում: «Պատգամավորը փղամարդու գործ է» կարծրափայր համարե՞նք իրողություն:**

- Իշխանության յուրաքանչյուր ոլորտում հայ կինն ունի իր նկարագիրը, որն ամբողջանում է խոհեմությամբ, բարեխիղճությամբ: Հայուհուն՝ ծաղկի պես նուրբ հոգում և փխրուն սրտում այնքան լույս ու ջերմության, բարության և մարդասիրության հունդեր կան, որ կինը, դրանք շռայլելով, ցանկացած ոլորտի աշխատանքի բեռը պատվով ու պատասխանատվությամբ է կրում: Ակնհայտ է նաև այն իրողությունը, որ պատգամավոր լինելը միայն տղամարդու գործ չէ:

Անահիտ Հովհաննիսյան

Քաղաքապետարանի կրթության, մշակույթի, երիտասարդության հարցերի բաժնի վարիչ

• Հաճախ ենք լսում, թե կնոջ համար դժվար է մեր հասարակության մեջ ղեկավար դեր գրավել: Դուք համամի՞տ եք:

- Պետության մեջ կինը նպաստում է իշխանություն-ժողովուրդ կապի ամրապնդմանը և կարգավորողի դեր ունի ոչ թե ընդդիմադիր կեցվածքով, այլ կառուցողական ծրագրերով: Միայն նրբանկատ, զգայուն, հետևողական կինը կարող է գորավիզ լինել օգնության կարոտ անհատներին ու ընտանիքներին՝ լուծելով գլոբալ հարցեր, իր լուծման ներդրելով երկրի տնտեսական, սոցիալական, մշակութային կյանքում:

• Կնոջն ի՞նչն է օգնում և խանգարում ղեկավարման մեջ:

- Հայ կինը հազարամյակներ ի վեր ընտանիքի սյուն է համարվել: Քաջարի զավակներ է պարգևել երկրին ու միշտ պահպանել է ներքին ազատությունը: Եվ դա օգնում է նաև ղեկավարելիս: Ավելացնեմ նաև շրջահայացությունն ու հավասարակշռվածությունը: Ինձ թվում է՝ եթե կինը նպատակ է դրել իր առջև, ոչ մի դժվարություն չի կարող արգելք դառնալ:

• Որքանով է, ըստ չեզ, կարևոր կանանց մասնակցությունը օրենսդիր, գործադիր իշխանություններում: «Պատգամավորը փրամարդու գործ է» կարծրափայլ համարե՞նք իրողություն:

- Ես համոզված եմ, որ կառավարման համակարգում որքան շատ լինեն կանայք, այնքան ավելի շոշափելի արդյունքներ կունենանք: Տարանջատում չպիտի դրվի՝ պատգամավորը կի՞ն է, թե՞ տղամարդ. պիտի օգտագործել երկուսի պոտենցիալ հնարավորությունները, և արդյունքը չի ուշանա:

Ռամիրա Հարությունյան

Հ. Այվազովսկու անվան արվեստի դպրոցի տնօրեն

• Հաճախ ենք լսում, թե կնոջ համար դժվար է մեր հասարակության մեջ ղեկավար դեր գրավել: Դուք համամի՞տ եք:

- Հայ կնոջ իրական դերը տանտիկին լինելն է. նա լիիրավ տանտիրուհի է: Բայց այսօր լիարժեք չէ այդ դերակատարումը, քանզի տունն այդ կիսախարխուլ է: Այդ է պատճառը, որ չնայած դժվարություններին՝ կինն ըմբոստանում է և հասարակական-քաղաքական զարգացումների մեջ ներկայանում տղամարդուն հավասար՝ մնալով տղամարդանեծար:

• Կնոջն ի՞նչն է օգնում և խանգարում ղեկավարման մեջ:

- Ժամանակակից հայ կինը տաղանդավոր է, ունի մտավոր բարձր ներուժ, որոնք էլ օգնում են ղեկավարման մեջ: Մեծ կենսափորձով ուսյալ կանայք պետք է տեղ ունենան յուրաքանչյուր բնագավառում, հասարակական-քաղաքական շարժումների առաջին շարքերում:

• Որքանով է, ըստ չեզ, կարևոր կանանց մասնակցությունը օրենսդիր, գործադիր իշխանություններում: «Պատգամավորը փրամարդու գործ է» կարծրափայլ համարե՞նք իրողություն:

- Հայ ժողովուրդը դարձյալ կանգնած է ընտրության առջև: Շատ կարևոր է լինելու, թե ինչպիսի ընտրությունների արդյունքում է ձևավորվելու օրենսդիր մարմինը:

Շատ եմ կարևորում նաև կանանց մասնակցությունը այդ ընտրություններին: Այո՛, թող առաջադրվեն և ընտրվեն կրթված, խելացի և արժանավոր կյանքի ճանապարհ անցած կանայք: Նրանք մտավոր արժեքներով չեն զիջում տղամարդկանց, նույնիսկ իրենց բնագոյային կարողություններով գերազանցում են նրանց: Բացի այդ, կանայք գաղափարներին ավելի հավատարիմ են և, հետևապես, քաղաքականություն մտնելով՝ հստակ գիտակցում են իրենց անելիքը և ավելի շուտ կողմնորոշվում:

Հայ կանայք, որ դարերի ընթացքում ունեցել են նշանակալի դեր պատմության մեջ և քաղաքական կյանքում, պետք է ընդունեն օրվա հրամայականը, մասնակցեն մեր հայրենիքի համար բախտորոշ ու ճակատագրական բոլոր իրադարձություններին:

Սվետլա Կարապետյան
«Գալիք» (թիվ 4) մանկապարտեզի տնօրեն

• **Հաճախ ենք լսում, թե կնոջ համար դժվար է մեր հասարակության մեջ ղեկավար դեր գրավել: Դուք համամի՞տ եք:**

- Ոչ, համամիտ չեմ այդ կարծիքին, որովհետև կանայք բազմիցս ապացուցել են, որ կանայք կարող են ղեկավարել և ոչ պակաս:

• **Կնոջն ի՞նչն է օգնում և խանգարում ղեկավարման մեջ:**

- Գեկավարման մեջ առաջին հերթին օգնում է նրբանկատությունը, որովհետև շատ հարցեր լուծվում են նրբանկատորեն: Գեկավարը պիտի լինի նաև հոգեբան, ինչը, թող ինձ ներեն մեր հարգարժան տղամարդիկ, կնոջը տրված է ի վերուստ: Այս հարցում օգնում են նաև ընտանիքի աջակցությունն ու ներողամտությունը: Սակայն խանգարում է էմոցիան, որը, այս անգամ էլ թող ներեն սիրելի կանայք, հաճախ կարող է չափից շատ լինել:

• **Որքանով է, ըստ չեզ, կարևոր կանանց մասնակցությունը օրենսդիր, գործադիր իշխանություններում: «Պատգամավորը տղամարդու գործ է» կարծրապիպը համարե՞նք իրողություն:**

- Բացարձակ դեմ եմ այդ կարծրատիպին. ըստ իս, ոչ միայն օրենսդիր և գործադիր իշխանություններում պիտի զգալի լինի կնոջ ներկայությունն ու խոսքը, այլև հանրապետության նախագահի օգնականը կամ խորհրդականը պետք է կին լինի: Տղամարդուն անհրաժեշտ են կնոջ խորհուրդները:

Հարցազրույցը վարեց
Արմինե Ղուկասյանը

Ինչու կազմակերպվեց Սևանի երիտասարդ կանանց լիդերության դպրոցը

Սևանը, ինչպես մեր հանրապետության շատ քաղաքներ, իր բազմաթիվ կենսական ու առօրեական խնդիրներից զատ ունի առանցքային խնդիրներ, մասնավորապես՝ հասարակական ակտիվության ոլորտում:

Շփվելով երիտասարդների հետ՝ զգացել եմ, որ հատկապես երիտասարդ կանայք ու աղջիկները հասարակական ակտիվության խնդիր ունեն: Ելնելով փոքր քաղաքներին բնորոշ առանձնահատկություններից՝ կանայք և աղջիկները, չնայած մեծ ցանկությանը, խուսափում են մտնել հասարակական կազմակերպությունների կամ քաղաքական կուսակցությունների շարքեր, առավել ևս, գրավել ղեկավար պաշտոններ:

Երիտասարդ կանանց և աղջիկների լիդերության դպրոցը կազմակերպվեց հենց այդ սառույցը կոտրելու նպատակով, որպեսզի երիտասարդ կանայք և աղջիկները չդառնան ձևավորված ու կարծրացած հայացքների ու մոտեցումների գերին: Մասնակիցները, մի կողմից, իրենց գիտելիքների պաշարին ավելացրեցին նոր ու անհրաժեշտ գիտելիքներ, որը հնարավորություն է տալիս բարձրացնելու ինքնավստահության մակարդակը, իսկ մյուս կողմից՝ հնարավորություն ստեղծվեց, որ ստաբեր բնագավառներ ներկայացնող կանայք ու աղ-

ջիկները շփվեն միմյանց հետ: Վերջինս, ըստ իս, ամենակարևոր ձեռքբերումն էր:

Լիդերության դպրոցում ստացած գիտելիքները կնպաստեն աշխարհայացքի ձևավորմանն ու ընդլայնմանը: Սրանք գործնական գիտելիքներ են, որոնք կարող են կիրառվել թե՛ աշխատանքի ընթացքում, թե՛ կոնֆլիկտների ժամանակ, թե՛ առօրյա կյանքում, նույնիսկ կենցաղում: Շատ հաճախ օրենքների չիմացությունը անհիմն վարչական որոշումների պատճառ է դառնում: Դպրոցում ստացած իրավական գիտելիքները հնարավորություն տվեցին ավելի հստակ պատկերացնելու սեփական իրավունքներն ու կիրառելու որպես աշխատող, որպես գործատու և որպես քաղաքացի: Գիտելիքների բազան հնարավորություն կտա ցուցաբերելու հասարակական ակտիվություն, քանզի որքան շատ է մեզ շրջապատող խնդիրների մասին տեղեկատվությունը, այնքան ավելի ակտիվ ու արագ ենք արձագանքում: Եվ քանի որ երիտասարդ կանանց ու աղջիկների լիդերության դպրոցի մասնակիցներն առավել ակտիվ և իրենց բնագավառներում հեղինակություն ունեցող կանայք ու աղջիկներ էին, ես ավելի քան համոզված եմ, որ ստացած գիտելիքները չեն քարանա, այլ շրթայածն կփոխանցվեն հասարակության մյուս անդամներին:

Գոհար Մնացականյան

«Սևան» երիտասարդական ակումբ»
ՀԿ-ի փոխնախագահ, Համալսարանական
կրթությանը կանանց ատոցիացիայի Երևանի
կանանց լիդերության դպրոցի 25-րդ հոսքի շրջանավարտ

Ինչու՞ կազմակերպվեց Սևանի երիտասարդ կանանց լիդերության դպրոցը և ինչ տվեց

Այսօրվա իրականությունը ցույց է տալիս, որ համայնքների հասարակական-քաղաքական որոշումների ընդունման մակարդակում կանանց ներգրավվածությունն ու մասնակցությունը բավական ցածր մակարդակում է: Այս խնդրին անհրա-

տեն կանանց դերի բարձրացմանը հասարակության մեջ:

Բացի այդ, կարևորվում է այն փաստը, որ մեծանում է հաղորդակցումը երիտասարդ կանանց միջև, ինչն իր հերթին ինչ-որ առումով կարող է նպաստել մրցակցության բարձրացմանը:

Ընդհանուր առմամբ, այս ծրագրի նպատակն է կայուն, բազմապիսի գիտելիքների միջոցով բարձրացնել համայնքում երիտասարդ կանանց հասարակական-քաղաքական ակտիվության մակարդակը, ընդլայնել Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի, «Սևան» երիտասարդական ակումբ» ՀԿ-ի և ՀՀԿ-ի ցանցը:

Ժեշտ է լուրջ մոտեցում ցուցաբերել և նախաձեռնել որոշակի միջոցներ: Հակառակ դեպքում յուրաքանչյուր ուղրտում կնկատվի խիստ անհանդուրժողություն: Իսկ դա իր հերթին ծնում է խնդիրներ ինչպես պետական մասշտաբով՝ քաղաքացիական հասարակության և ժողովրդավարության ձևավորման հետ կապված, այնպես էլ անհատական՝ անհատի ինքնահաստատվելու հարցում: Իհարկե, հնարավոր չէ խնդիրը լուծել միանգամից, «կախարդական փայտիկի մեկ շարժումով», այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ է խնդրի լուծմանն ուղղված քայլեր կատարել ինչպես ըստ հասարակական ոլորտների, այնպես էլ ըստ տարածաշրջանների, այսինքն՝ մասնավոր, արդյունավետ գործողությունները կարող են հանգեցնել խնդրի մասշտաբային լուծման:

Այսօր նկատվում է, որ կանայք ավելի շատ են ձգտում ներգրավվել և որոշակի գործունեություն ծավալել հասարակական ոլորտում: Այդ երևույթի բացատրությունը թերևս այն է, որ հասարակական կառույցներում ցուցաբերում են անշահախնդիր վերաբերմունք յուրաքանչյուր սոցիալական խմբի հանդեպ: Իսկ այդ մթնոլորտում կանայք ավելի շատ են գերծ մնում ազդեսիվ վիճակներից և կարողանում են ավելի մեղմ քաղաքականություն վարել, ինչն անհնար է քաղաքական ոլորտում:

Սևանի համայնքը տարածքային առումով փոքր է, և գեներային հիմնախնդիրներն այստեղ ևս բացառություն չեն: Ըստ այդմ, նպատակահարմար համարվեց «Համայնքում երիտասարդ կանանց քաղաքացիական և քաղաքական ակտիվացման խթանում» փոքր դրամաշնորհի շրջանակներում իրականացնել «Երիտասարդ կանանց լիդերության դպրոց», որը հնարավորություն կտա երիտասարդ կանանց գիտելիքներ ստանալու հասարակական բոլոր ոլորտների վերաբերյալ:

ՀԿ-ները շահույթ չիտապնդող կառույցներ են, որոնց հիմնական նպատակը հասարակական շահի պաշտպանությունն է: Կարելի ենթադրել նաև, որ վերջինս այն շարժիչ ուժն է, որը խթանում է հասարակական ոլորտում համագործակցությունը: Այսինքն՝ այստեղ գործում է «Մեկը բոլորի և բոլորը մեկի համար» սկզբունքը: Այդ համագործակցությունը արդյունավետ եղավ նաև այս ծրագրի շրջանակներում: «ՍԵԱ» ՀԿ-ն և ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղը, հետապնդելով միևնույն գաղափարը, հավասարազոր ներդրումներով իրականացրեցին այս ծրագրի հետ կապված բոլոր միջոցառումները: Այդ համագործակցությունը հիմք դարձավ տվյալ կառույցների միջև փորձի փոխանակման և համալրման համար, ինչպես նաև նախադրյալ՝ հետագայում որոշակի համատեղ գործունեություն ծավալելու համար:

Իսկ ինչու՞ շեշտը դրվեց հենց երիտասարդ կանանց վրա:

Քանի որ այդ տարիքային խմբի (22-30) ներկայացուցիչները կյանքի այն փուլում են, երբ փորձում են իրենց տեղը գտնել հասարակության մեջ և ինքնահաստատվել: Իսկ այս փուլում այն գիտելիքները, որոնք տալիս է դպրոցը, երիտասարդների համար առավել կիրառական բնույթ կկրեն և կծառայեն իրենց նպատակին, այսինքն՝ կնպաս-

Արփինե Մանուկյան

Սևանի բժշկական ուսումնարանի դասախոս, Համալսարանական կրթությանը կանանց ասոցիացիայի Երևանի կանանց լիդերության դպրոցի 25-րդ հոսքի շրջանավարտ

Լիդերության դպրոց. առաջին շրջանավարտները

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի հիմնադրած կանանց լիդերության դպրոցը, որ 9-ամյա պատմություն ունի, որդեգրել է մի շատ կարևոր սկզբունք՝ գիտելիքն է քաղաքական ակտիվության և պատասխանատվության նախադրյալը:

ընդունելության էր հրավիրել համայնքի ղեկավար Գևորգ Մալխասյանը, որ նաև դպրոցի կազմակերպչական աշխատանքների հովանավորն էր:

Համայնքի ղեկավարի ողջույնից հետո դպրոցի շրջանավարտներին և հրավիրյալներին շնորհավորեց, նման ձեռնարկների դերն ու նշանակությունը ևս մեկ անգամ կարևորեց Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը:

Դպրոցը մի կառույց է, որը գեներային, քաղաքական, իրավական և տնտեսական գիտելիքների միջոցով բարձրացնում է կանանց իրավաքաղաքական գրագիտության մակարդակը, սովորեցնում արդի հասարակական-քաղաքական գործունեության կազմակերպման տեխնոլոգիաները, միաժամանակ մի միջավայր է, որտեղ ձևավորվում է ժողովրդավարության նոր մշակույթ՝ նոր որակներով:

Հանդիսավոր արարողությանը մասնակցում էր Ասոցիացիայի նախագահ Ջեմմա Հասրաթյանը: Նա խոսեց նման դպրոցների գործունեության անհրաժեշտության մասին, միաժամանակ հույս հայտնեց, որ դպրոցը շարունակելու է իր առաքելությունը՝ համալրելով ուկնդիրների բանակը:

Շնորհավորանքներին հաջորդեց վկայագրերի հանձնումը:

Լիդերության դպրոցի ունկնդիր կանայք հնարավորություն են ունեցել ստանալու շատ հարցերի պատասխաններ, և ամենակարևորը՝ նրանց միմյանց հետ շփվելու հնարավորություն է ընձեռվել:

Լիդերության դպրոցի գործունեությունը մայրաքաղաքից տարածվել է մարզեր, և այսօր արդեն Ասոցիացիայի մասնաճյուղերն են ստեղծում նմանատիպ դպրոցներ:

Սևանի մասնաճյուղն էլ անմասն չմնաց այդ հարցում: 2008 թ. լիդերության դպրոցն ընդունեց իր առաջին ունկնդիրներին, որոնք տարբեր տարիքի, մասնագիտության տեր և հիմնականում իրենց քաղաքական ընտրությունը կատարած կանայք և աղջիկներ էին:

Հանդիպման վերջում դպրոցի գործունեության շարունակականությունն ապահովելու և երկրորդ հոսքի պարապմունքները կազմակերպելու նախնական պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց:

Սևանում գործող լիդերության դպրոցի առաջին 23 շրջանավարտները «Հասարակական-քաղաքական գործունեության կազմակերպիչ» վկայականները ստացան հանդիսավոր պայմաններում: Նրանց

Արմինե Ղուկասյան

Ներկայացնում են Սեանի կանանց լիդերության դպրոցի 2-րդ հոսքի շրջանավարտները

Գայանե Մանուկյան

STV-1 հեռուստաընկերության հեռուստալրագրող

Կարծում եմ՝ լիդերության այս դասերը ինձ ավելի ուժ ու վստահություն տվեցին սեփական իրավունքները պաշտպանելու համար: Հայաստանի օրենսդրական դաշտում կարծես թե շատ բացեր չկան, պարզապես շատ հաճախ այդ օրենքները կյանք չեն մտնում: Գրա պատճառներից մեկն էլ մարդկանց անիրազեկությունն է՝ թե՛ օրենքների, թե՛ սեփական իրավունքների առումով: Կանանց լիդերության դասերի ընթացքում շատ հանգամանակից ներկայացվեցին մեր իրավունքները, պարտականությունները, օրենքները, որոնցով կարող ենք պաշտպանել մեր անձը որևէ խտրականության դրսևորման կամ իրավունքի խախտման դեպքում:

կանության դրսևորման կամ իրավունքի խախտման դեպքում:

Լիլիթ Գրիգորյան

«Բյուրակն» կրթահամալիրի մանկավարժ, ասպիրանտ

Այս դպրոցում ինձ բախտ վիճակվեց հանդիպել հրաշալի մարդկանց, որոնք կազմակերպեցին ու անցկացրին հետաքրքիր դասընթացներ: Ստեղծվեց մի միջավայր, որտեղ կարողացանք բացահայտել ինքներս մեզ՝ մեր մեջ գտնելով լիդերին բնորոշ հատկանիշներ: Հնարավորություն ընձեռվեց լսելու գիտելիքներով հարուստ, մեծ փորձ ունեցող մարդկանց, ինչի արդյունքում ձեռք բերեցինք իրավական, քաղաքական, տնտեսական գիտելիքներ:

Աննա Մինասյան

«Սևան» երիտասարդական ակումբ» ՀԿ-ի ակոնամ, անգլերենի ուսուցիչ

Լիդերության դպրոցը հիանալի հնարավորություն տվեց մեզ և մեր շրջապատը առավել լավ ճանաչելու համար: Իմ կարծիքով, նման իրազեկման հանդիպումները պետք է շարունակական լինեն՝ ընդգրկելով նորանոր խմբեր:

Կարինե Ասատրյան

Սեանի բժշկական ուսումնարանի ուսուցիչ, Համալսարանական կրթությանը կանանց ասոցիացիայի Սեանի մասնաճյուղի ակոնամ

Յուրաքանչյուր կին ոչ միայն իրավունք ունի, այլև պարտավոր է իմանալ իր երկրի օրենքները, որպեսզի կարողանա պաշտպանել իր անձն ու շահերը: Կանանց լիդերության դպրոցի պարապմունքները մեծ նշանակություն ունեին կանանց կրթելու, իրազեկելու, հասարակական հիմնախնդիրները վեր հանելու գործում:

Արփինե Մինասյան

ԵՊՀ լրագրության ֆակուլտետի ուսանող, «ՍԵԱ» ՀԿ-ի ակոնամ

Սկզբում, երբ հրավիրվեցի մասնակցելու կանանց լիդերության դպրոցի պարապմունքներին, թերահավատություն կար: Կարծում էի՝ գիտեմ այն ամենը, ինչ պիտի ներկայացվեր դպրոցում: Սակայն առաջին պարապմունքից հետո փոխվեց վերաբերմունքս, և հետագա հանդիպումների ժամանակ հասկացա, որ շատ թեմաներ նորություն են ինձ համար, դրանց մասին պատկերացում ունենալը պարզապես անիրաժեշտություն է մեր օրերում:

Կանանց հասարակական-քաղաքական դերը փոքր քաղաքներում

Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի հերթական նախաձեռնությունը՝ «Կանանց հասարակական-քաղաքական դերը փոքր քաղաքներում» համաժողովը, իրականացավ «Սևանի համայնքում երիտասարդ կանանց քաղաքացիական ակտիվացման խթանում» ծրագրի շրջանակներում: Համաժողովը ձեռքբերումներն ի մի բերելու, փոքր քաղաքում կանանց հասարակական գործունեության առանձնահատկությունների, զարգացման հեռանկարների, քաղաքացիական նախաձեռնությունների մասին խոսելու հիանալի հնարավորություն էր:

Համաժողովի մասնակիցները՝ ՀԿ-ների նախագահներ ու ներկայացուցիչներ, ներկայացնում էին տարբեր բնագավառներ և տարբեր փորձառություն ունեին: Այս հանգամանքն էլ հնարավորություն տվեց համաժողովը դարձնելու արդյունավետ, ապահովելու բազմակարծության մթնոլորտ և ակտիվ ու կառուցողական քննարկումներ:

Բանախոսներն իրենց ելույթներում անդրադարձան մի շարք հրատապ հարցերի, որոնք ներկա փուլում կարևոր նշանակության ունեն կանանց կառույցների կայացման, կանանց դերի բարձրացման գործում:

Սևանի համայնքի ղեկավարի խորհրդական Ռոբերտ Ռ-աֆայելյանը ՀԿ-ների և իշխանության կառույցների սոցիալական համագործակցությունը դիտարկեց քաղաքացիական հասարակության համատեքստում և նկատեց, որ միայն գործընկերության հարաբերությունների շնորհիվ կարելի է էական տեղաշարժերի հասնել:

Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը վեր հանեց փոքր քաղաքներում կանանց հասարակական-քաղաքական գոր-

ծունեության առանձնահատկությունները, հնարավորությունները, խոչընդոտները՝ միաժամանակ նշելով հեռանկարները:

Աշխույժ մթնոլորտում անցավ ման կլոր սեղանը՝ «Կանանց քաղաքացիական նախաձեռնությունները» թեմայով: Աշխատանքային երեք խմբերը ներխմբային քննարկումների արդյունքում առանձնացրին համայնքի առաջնահերթ հիմնախնդիրները և հանդես եկան դրանց լուծման որոշակի առաջարկություններով:

Համայնքի բնակչության կրթության և իրազեկման խնդրի լուծումը որոշվեց իրականացնել հեռուստահաղորդումների շարքի կազմակերպման միջոցով: Առաջարկվեց ուսումնասիրել հասարակական կարծիքը, որն էլ հնարավորություն կտա բացահայտելու առկա կարիքները և պատկերացում կազմելու առաջիկա ծրագրերի ձևաչափի վերաբերյալ: Իսկ համայնքում աշխատատեղերի ստեղծման խնդրի լուծման նպատակով առաջարկվեց կազմակերպել «աշխատանքային շուկաներ»:

Կանանց լիդերության դպրոցի 25-րդ հոսքի շրջանավարտ, Սևանում լիդերության դպրոցի 2-րդ հոսքի կազմակերպիչ Արփինե Մանուկյանը ներկայացրեց համայնքում իրականացրած իր ուսումնասիրությունը՝ «Կանանց հասարակական գործունեության առանձնահատկությունները Սևանի համայնքում»: Աշխատանքը ծավալուն էր, բազմակողմանի վերլուծված և ուշագրավ եզրահանգումներով:

Լիդերության դպրոցի մյուս կազմակերպիչը՝ Գոհար Մնացականյանը, «Կանանց հասարակական գործունեությունը մարզերում. առանձնահատկությունները և զարգացման հեռանկարները» թեմայով զեկուցմամբ մասնավորեցրեց կանանց ակտիվ հասարակական գործունեությունը, այդ ճանապարհին հանդիպող դժվարությունները: Նա հանգեց այսպիսի եզրակացության. «Կնոջ դերի բարձրացումը մեր հասարակական կյանքում անխուսափելի է, որը կհանգեցնի կնոջ դերի բարձրացմանը քաղաքական կյանքում»:

Համաժողովի աշխատանքներին մասնակցում էին Ասոցիացիայի փոխնախագահ Գայանե Արմաղանովան և քաղաքապետարանի ներկայացուցիչներ:

Արմինե Ղուկասյան

Համալսարանական կրթությամբ կանանց սոցիալիստիկ Սևանի մասնաճյուղի աշխատանքային օրագրից

ԿԱՆԱՅՔ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Համալսարանական կրթությամբ կանանց սոցիալիստիկ Սևանի մասնաճյուղի և Կոտայքի քաղաքացիական նախաձեռնությունների կենտրոնի համատեղ նախաձեռնությամբ Սևանի մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնում անցկացվեց հերթական սեմինարը «Կանանց քաղաքացիական և քաղաքական մասնակցության հնարավորությունները» թեմայով: Թեման արդիական էր, քննարկման արժանի, որը հնարավորություն էր ընձեռելու լսարանին լինելու ոչ միայն ունկնդիր, այլև՝ ակտիվ մասնակից: Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը ողջունեց սոցիալիստիկ անդամներին, հրավիրվածներին՝ կարևորելով նման հանդիպումների դերը քաղաքացիական հասարակության կայացման ճանապարհին:

Հանդիպումը պատեհ առիթ էր, որ Մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոնի փոխտնօրեն Կարինե Մարգարյանը ներկայացներ իրենց կենտրոնի առաքելությունն ու գործունեությունը:

Այնուհետև բանախոսը՝ Համալսարանական կրթությամբ կանանց սոցիալիստիկ Նոր Հաճնի մասնաճյուղի նախագահ, Կոտայքի քաղաքացիական նախաձեռնությունների կենտրոնի ղեկավար Անահիտ Աղոյանն անդրադարձավ «Կանանց քաղաքացիական և քաղաքական մասնակցությունը որպես հասարակության ժողովրդավարացման գործոն» թեմային՝ կարևորելով մի շարք խնդիրներ ու գործոններ: Հայաստանի քաղաքական ասպարեզում գերակշռում են տղամարդիկ, չնայած բնակչության կեսից ավելին կանայք են: Ի լրումն՝ կանանց 60%-ը բարձրագույն կրթություն ունի:

Թեև կանայք ներկայացված են բոլոր նախարարություններում և կառավարական մարմիններում, գործադիր իշխանությունը և օրենսդիր մարմինը գենդերային անհավասարության բուրգ է հիշեցնում. որքան բարձր է պաշտոնը, այնքան քիչ է հավանականությունը, որ այն կին կբաղեցնի: Չպետք է անտեսել մի կարևոր գործոն՝ սեփական անձի գնահատումից պիտի սկսել այն գործընթացը, որը կնոջը տանելու է դեպի քաղաքականություն, ավելին՝ նրան դարձնելու է քաղաքական դեմք: Պակաս կարևոր չէ կին-հասարակություն հարաբերությունը, որը դարձավ մասնակիցների քննարկման առարկան:

Ասոցիացիայի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանի ներկայացրած թեմաները՝ «Կանանց կրկնակի ծանրաբեռնվածություն. ընտանիք, աշխատանք, առաջընթաց» և «Երիտասարդության դերը քաղաքական կյանքում», մասնակիցներին բանավեճ ծավալելու, կարծիքներ փոխանակելու հնարավորություն ընձեռեցին:

Ժամանակն է, որ կանայք չսահմանափակվեն օջախ ու ավանդույթներ պահպանողի կարգավիճակով: Նրանց ինքնադրսևորման ասպարեզները շատ ավելին են. կանանց ներուժը, հնարավորություններն ու կրթությունը պիտի հնարավորինս օգտագործվեն, նախանձախնդիր պիտի լինեն նաև հենց իրենք՝ կանայք:

Պարապմունքի հաջորդ թեման էր «Լիդերության տիպերն ու առանձնահատկությունները»: Ներկայումս հասարակությունը լիդերության, լիդերի ընտրության խնդիր ունի: Կա նաև լիդեր կանանց պահանջ, ու անհրաժեշտ է կնոջը տեսնել ոչ միայն ընտանիքում, այլև հասարակական-քաղաքական կյանքում, որոշումների կայացման մակարդակում: Դրան նպաստում է 2004 թ. ՀՀ կառավարության ընդունած «Կանանց վիճակի բարելավման և հասարակության մեջ նրանց դերի բարձրացման ազգային ծրագիրը», որը պիտի իրականացվի մինչև 2010թ.: Ծրագիրը կոչված է «ապահովելու իրավունքների և հնարավորությունների հավասարություն կանանց և տղամարդկանց համար որոշումներ ընդունելու գործընթացում և սոցիալ-քաղաքական ոլորտներում»:

Արմինե Ղուկասյան

Կանանց հիմնախնդիրները նաև հասարակությանն են

«Ընդհանրապես գենդերային բռնության Հարավային Կովկասում» ծրագիրը, որի մեկնարկը 2008 թ. մարտին էր, նպատակ ունի կովկասյան երեք հանրապետություններում ստեղծել գենդերային բռնությունների նվազեցմանը նպաստող միջավայր և օժանդակել այդ դաշտում միջազգային պարտավորությունների իրականացմանը:

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի վարչության և Սևանի մասնաճյուղի կազմակերպած հերթական հանդիպումն էլ՝ «Ընդհանրապես գենդերային բռնության Հայաստանում» թեմայով, այդ ծրագրի շրջանակներում էր:

Վերջին տարիներին բավական արդիական դարձած «գենդեր» հասկացությունը նորովի մեկնաբանման կարիք ունի, որը նաև Ասոցիացիայի աշխատանքների հիմքում է ընկած:

Հանդիպման ընթացքում Երևանի ճարտարապետական և շինարարական պետական համալսարանի միջին մասնագիտական կրթության և նախաբակալավիատի գծով պրոռեկտոր Անահիտ Հովհաննիսյանն անդրադարձավ գենդերային խտրականության թեմային:

Բանախոսը մասնավորապես նշեց, որ գենդերային խտրականության գործերակերպը հանգեցնում է կանանց և տղամարդկանց սոցիալական դիրքերի և հնարավորությունների անհամաչափության: Նման անհամաչափության դրսևորումներից է կանանց ոչ բավարար ներկայացվածությունը որոշումների ընդունման տարբեր մակարդակներում: Ազգային ժողովում 131 պատգամավորներից միայն 11-ն են կին (8.4%), 18 նախարարներից՝ 2-ը, 65 փոխնախարարներից՝ 1-ը, 10 մարզպետներից՝ 1-ը, քաղաքապետների թվում կանայք չկան, 86 գյուղապետներից՝ 23-ը, դատական համակարգում կանայք կազմում են 22%:

Գենդերային խտրականությունն իր դրսևորումներն ունի նաև աշխատաշուկայում:

Թեմայի շուրջ ծավալվեց հետաքրքիր բանավեճ: Հանդիպման մասնակից կանայք, որոնք ներկայացնում էին տարբեր բնագավառներ, փորձեցին վերլուծել իրական պատկերը, ցույց տալ գենդերային հավասարու-

յան ապահովման հնարավոր ելքերը:

Գենդերային բռնության երևույթները և դրսևորումները նույնպես դարձան երկօրյա հանդիպման քննարկումների առանցքը: Գեղարքունիքի մարզպետարանի կանանց և երեխաների պաշտպանության բաժնի պետ Մամիկոն Գալոյանը, ծրագրի փորձագետ Անահիտ Ադոյանը բռնություն երևույթը ներկայացրին ամբողջության մեջ՝ ներընտանեկանից մինչև թրաֆիքինգ, իրավական փաստաթղթերից մինչև միջազգային նախաձեռնություններ: Նյութը մատուցվեց վիճակագրական տվյալների միջոցով: Աշխարհում կանանց 16-50%-ը ենթարկվել է ներընտանեկան բռնության: «Ներընտանեկան բռնությունը մեծ տարածում ունի Հայաստանում» հարցին տրվել են այսպիսի պատասխաններ՝ 22% - շատ մեծ, 28.3% - ինչ-որ չափով, 33.8% - դժվարացել են պատասխանել:

Ներկայացվող թեմաների վերաբերյալ բերված վիճակագրական տվյալները, ցուցադրված ֆիլմը, իրավիճակային վարժություններն օգնեցին առավել խորությամբ ընկալելու երևույթները, գնահատականներ տալու և հանդես գալու առաջարկություններով:

Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը, ամփոփելով երկօրյա աշխատանքը, համոզմունք հայտնեց, որ կանանց հիմնախնդիրները չպետք է տարանջատել. դրանք ողջ հասարակությանն են: Նա միաժամանակ շնորհակալություն հայտնեց համայնքի ղեկավար Գևորգ Մալխասյանին Սևանում լիդերության դպրոցի կայացման գործում ցուցաբերած աջակցության համար, «Սևան ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Գագիկ Մարտիրոսյանին և բնապահպանության թանգարանի տնօրեն Էմմա Քոչարյանին հանդիպման մասնակիցներին թանգարանում հյուրընկալելու համար:

Ասոցիացիայի հերթական հանդիպման մասնակիցներն այս անգամ ոչ միայն լիդերության դպրոցի ուկրաինացիներն էին, այլև հանրակրթական դպրոցների «Իրավունք» առարկայաչափի դասավանդողները, ինչպես նաև քաղաքապետի աշխատակազմի քարտուղար Սուսաննա Խաչատրյանը:

Քաղաքականությունը կանանց աչքերով

Ինչպես ցույց են տալիս քաղաքական զարգացումները, կանանց մասնակցությունը պետական քաղաքականության ձևավորմանը նպաստում է դրա առավել հավասարակշռվածությանը, կայունությանը և մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործմանը: Այս գաղափարն էլ իր բազմաշերտ կողմերով արծարծվեց Համալսարանական կրթությամբ կանանց

ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի հերթական հանդիպման ընթացքում, որը տեղի ունեցավ 2008 թ. ապրիլին:

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը, ողջունելով մասնաճյուղի անդամներին և իրավիճակներին, շնորհակալություն հայտնեց Ազգա-

յին պարկի բնապահպանության թանգարանի տնօրինությանը՝ հանձին նորանշանակ տնօրեն Էմմա Քոչարյանի, հյուրընկալության համար, ապա Էմմա Քոչարյանի անհատական ցուցահանդեսի առիթով նրան շնորհակալագիր հանձնեց:

Բանախոսը՝ Կոտայքի քաղաքացիական նախաձեռնությունների կենտրոնի ղեկավար Անահիտ Ադոյանը, քննարկման սկզբում պատմական ակնարկ ներկայացրեց կանանց հասարակական շարժման և քաղաքական մասնակցության վերաբերյալ, որին էլ հաջորդեցին մասնակիցների հարցադրումները, կարծիքները, առաջարկությունները:

Ասոցիացիայի անդամ Հեղինե Ղարիբյանը նշեց, որ Հայաստանում ՀԿ-ների նկատմամբ վստահություն չկա. դրանք դիտվում են որպես «դրամաշնորհային» կառույցներ: Անահիտ Ադոյանն էլ փաստեց, որ ամեն դեպքում չարժե հաշվվողական քաղաքականությամբ ապրել, անհրաժեշտ է անցնել ակտիվ գործունեության, որն էլ պիտի կյանքի կոչվի կանանց հասարակական կազմակերպությունների միջոցով:

Ասոցիացիայի անդամ Ռուզան Հունանյանն էլ համոզված էր, որ պետք է մեծացնել ՀԿ-ների տեսակարար կշիռը՝ հօգուտ հասարակության քաղաքացիական ակտիվության:

Տղամարդկանց և կանանց հավասարակշիռ մոտեցումը կարող է նպաստել հասարակությունում քաղաքական դիմակայության մեղմացմանը: Կան հիմնախնդիրներ, որոնք տղամարդու աչքերով տեսանելի չեն: Կանանց 30% ներկայացվածությունը ձևական բնույթ չի կրում. այն անհրաժեշտություն է: Մրա միջոցով էլ ձևավորվելու է միջին տեսակետ, որը բերելու է որակական փոփոխություններ:

Քաղաքական և հասարակական փորձառությունը

մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանին հանգեցրել է այն համոզման, որ կինը պետք է պայքարի, սակայն անհրաժեշտ է թիմ ունենալ: Թիմային աշխատանքի պակասն էլ հանգեցնում է ձախողումների:

Անհավասարակշռությունն առանձնապես սուր է դրսևորվում ընտրովի իշխանության և պետական կառավարման համակարգում: Չնայած կանանց 83%-ը և տղամարդկանց 60%-ը համարում են, որ կինը պետք է զբաղվի քաղաքականությամբ, քաղաքական վերնախավում կանայք բացակայում են: Միաժամանակ կանանց 12.9%-ը և տղամարդկանց 9.6%-ը համոզված են, որ «կանայք չեն քվեարկում կանանց օգտին»: Տղամարդկանց 12.6%-ը և կանանց 10.61%-ը նշում են կանանց ցածր քաղաքական ակտիվությունը և ոչ բավարար քաղաքական փորձը:

Ինչևէ, հասարակության առողջացման համար շատ կարևոր է կանանց մասնակցությունը քաղաքական գործընթացներին:

Հանդիպման վերջում բնապահպանության թանգարանի տնօրեն Էմմա Քոչարյանը մասնակիցներին տրամադրեց ««Սևան» ազգային պարկ» նկարների հավաքածուն:

Հավասարությունը՝ ժամանակի հրամայական

Այսօր, ավելի քան երբևէ, օրակարգային է «կանանց հարցը», որն արդեն քանի տարի հասարակության քննության առարկան է:

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիան, իր գործունեության հիմքում դնելով գենդերային հիմնախնդիրները, փորձում է կանանց և տղամարդկանց հավասարությունը դարձնել հասարակական, քաղաքական և տնտեսական ոլորտների հրամայականը:

Ասոցիացիայի հերթական սեմինարն էլ, որ անցկացվեց Սևանում 2008 թ. օգոստոսին, այս և հարակից մի շարք հարցերին էր անդրադառնում: Կազմակերպիչներն էին Ասոցիացիայի վարչությունը և Սևանի մասնաճյուղը: Այս անգամ էլ սեմինարն անցկացվեց «Սևան» ազգային պարկի բնապահպանության թանգարանում, որի տնօրինությունն իր հյուրընկալ հարկի տակ ընդունել էր ասոցիացիա-

յի Սևանի մասնաճյուղը և տարբեր կուսակցություններ ներկայացնող կանանց:

Սեմինարը վարողը՝ Ասոցիացիայի Սևանի մասնաճյուղի նախագահ Անահիտ Ավետիսյանը, մասնավորեցրեց հանդիպման նպատակները, առաջիկա խնդիրները: Այնուհետև ելույթ ունեցավ Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի նախագահ, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու Ջեմմա Հարաթյանը: «Չնայած 2004 թ. Հայաստանի կառավարության ընդունած «ՀՀ-ում կանանց վիճակի բարելավման և հասարակության մեջ նրանց դերի բարձրացման 2004-2010 թթ. ազգային ծրագրին», որը նախատեսում է միջոցներ՝ ուղղված գենդերային հավասարության ձեռքբերմանը և կանանց իրավունքների և հնարավորությունների ընդլայնմանը, նրանց ներկայությունը պետական իշխանության կենտ-

րոնական, տարածքային մարմիններում ու տեղական ինքնակառավարման բոլոր մակարդակներում ցածր է մնում՝ ցուցադրելով իշխանության հայրիշխանական բուրգը»,-մասնավորապես նշեց իր խոսքում Ջեմմա Հասարայանը:

ԵՊՀ փիլիսոփայության և տրամաբանության ամբիոնի ղոցենտ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու Հովհաննես Հովհաննիսյանը անդրադարձավ քաղաքացիական հասարակության կառուցվածքին և գործառույթներին: Նա ընդգծեց. «ՀԿ-ների դերը հասարակության մեջ բավականին կանխորոշիչ է: Այլ հարց է, որ կառուցվածքային առումով դրանք գործում են, բայց փորձի առումով կայացած չեն: Այսօր քաղաքացիական մասնակցության սպասելի մասն խնդիր կա: Հրատապ է հասարակության ակտիվության խնդիրը, որը պետք է լուծվի ընդօրինակման ճանապարհով»:

Հասարակության մեջ շարունակում են մնալ այն խնդիրները, որոնց լուծումը պայմանավորված է քաղաքացիական մշակույթի ձևավորմամբ, ժողովրդավարական հաստատությունների գործունեությամբ և սկզբունքներով:

Կանայք նեղ մասնավոր խնդիրների շրջանակից պետք է դուրս գան՝ հասարակությանը և իշխանություններին մատուցելով առավել առանցքային հիմնախնդիրներ: Ամեն դեպքում առանցքային է հավասարակշռության սկզբունքի ներդրումը:

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու, Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիայի փոխնախագահ Լիլիթ Չաքարյանը կարևորեց գենդերային մշակույթի ներդրումը, որը մաս ժամանակի հրամայականն է: Ընդունված է եղել այն տեսակետը, թե հայ հասարակության մեջ գենդերային խնդիր չկա: Այն քաղաքական մշակույթ է, սակայն որքանով է ամրապնդված պետական մտածողության մեջ՝ մտորելու տեղիք է տալիս: Հասարակության գենդերային անհավասարակշռության հաղթա-

հարումը Հայաստանի համար հրատապ քաղաքական խնդիր է: Դրա լուծման շարժառիթը պետք է լինի քաղաքական կամքը՝ հիմնված այն ըմբռնման վրա, որ ժողովրդավարությունը ենթադրում է սեռերի հավասարության սկզբունքի իրականացում, որը, առանց կանանց մասնակցության, քաղաքական դասավորությունը կասկածի տակ է դնում: Կանանց մասնակցությունը պետական քաղաքականության ձևավորմանը նպաստում է դրա առավել հավասարակշռվածությանը, կայունությանը և հանգեցնում երկրի մարդկային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման:

Կլոր սեղանի թեման՝ «Սոցիալական համագործակցություն: Կանանց հասարակական կազմակերպությունների դերը գենդերային հավասարության դրույթների իրականացման գործում», հետաքրքիր մտքերի և առաջարկների հնարավորություն ընձեռեց:

Ջեմմա Հասարայանը նշեց, որ պետք է աշխատել կուսակցություններում ներգրավված կանանց հետ: Ինչպես ցույց է տալիս փորձը, դասական կուսակցությունները քիչ են, կուսակցական ցուցակներում էլ կանանց անուններ գրեթե չկան: Հաճախ էլ կանայք «սևագործ» աշխատանք կատարողներն են, իսկ որոշումների ընդունման մակարդակում հայտնվում է մեկ-երկու անուն:

Կա այն մտայնությունը, որ հասարակական կարծիքը դեռևս ձևավորված չէ կնոջը ձայն տալու համար: Դրան զուգահեռ կա ևս մեկ խնդիր՝ կնոջ կերպարի ձևավորումը: Կանանց դեպի որոշումների կայացման մակարդակ առաջ մղելու հարցը համալիր մտեցում է պահանջում, իշխանական կառույցների և քաղաքական կուսակցությունների գենդերային անհավասարակշռության հաղթահարման համակարգված միջոցներ ձեռնարկելու ցանկություն և կամք:

Հանդիպման մասնակից կանայք վեր հանեցին մի շարք հիմնախնդիրներ, հանդես եկան առաջարկություններով:

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիան երախտագիտություն է հայտնում հեղինակներին հոդվածները տրամադրելու համար:

Համարը պատրաստել են **Ջեմմա Հասարայանը, Արմինե Ղուկասյանը, Իրինա Շահինյանը**
Համարը խմբագրել է **Անահիտ Հարությունյանը**
Ձևավորել է **Արթուր Բոյախյանը**

Համալսարանական կրթությամբ կանանց ասոցիացիա:
Երևան 0002, Մարյան 22,
Հեռ./Ֆաքս (37410) 53-68-02
Email: jemma.hasratyan@gmail.com

Տպագրված է «ԱՍՈՂԻԿ» ՍՊԸ-ի տպարանում:
Երևան, Ավան, Դավիթ Մալյան 45,
Հեռ. 54-49-82 (գրասենյակ),
62-38-63 (տպարան)